

**V**  
KUNST  
SELECTIE

**OPERA**  
DEIDAMIA

Lichtvoetige uitvoering door De Nederlandse Opera met schitterende decors en sublieme aria's en een ingetogen encensering van regisseur David Alden. T/m 1/4 in Muziektheater in Amsterdam.

\*\*\*\*\*  
dno.nl

**JEUGDTHEATER**  
ALTIJD WEER

Remake van voorstelling (5+) van Elien van der Hoek over de onbereikbare liefde van een weermannetje en -vrouwje verbeeldt in knappe, mimische slapstick op een draaiplatu. Tournee t/m 2/5.

\*\*\*\*\*  
hethoutenhuis.org

**DANS**  
MONO

De emotionale uistraling van *Mono* door Danshuis Station Zuid en de jonge Israëlische choreograaf Itamar Serussi verdeelt het publiek; fans en afhakers gaan gelijk op. Tournee t/m 13/10.

\*\*\*\*\*  
danshuisstationzuid.com

## Recensies

# In de Palestijnse dierentuin

**BEELDENDE KUNST**  
\*\*\*\*\*

## ZOO, OR THE LETTER Z, JUST AFTER ZIONISM

**Malkit Shoshan**

NAIM Bureau Europa, Maastricht, 3 maart tot en met 20 mei. bureau-europa.nl

*Verontrustende blik op de beklemmende machtsverhoudingen in Gaza.*

De nepzebra was wereldnieuws in 2009. Keurig en profiel stond hij op de foto, zwart-wit gestreept, met net iets te grote oren, de trotse verzorger ernaast. Het was een triest stemmend tafereel. Medewerkers van de dierentuin van Gaza hadden besloten enkele ezels met inkt en verf om te toveren in de nepzebra's, bij gebrek aan echte. De echte waren gestorven, verhongerend tijdens de Israëlische aanval op Gaza eind 2008, begin 2009, toen de soldaten de dierentuin als kampement gebruikten. Ze hadden geweigerd de dieren te verzorgen.

De Israëlische, in Nederland woonachtige architect en onderzoeker Malkit Shoshan was diep getroffen door het verhaal, zoals vermoedelijk iedereen die de foto zag. Het beeld sloot bovendien perfect aan bij haar interesse in de architectuur van het Israëlisch-Palestijnse conflict, die ze bezig was op te schrijven voor haar publicatie *The Atlas of Conflict* (2010). Toen het NAI Maastricht haar vroeg dit boek om te zetten in een tentoonstelling, besloot ze het geval van de Palestijnse dierentuin in Gaza verder uit te zoeken.

In Maastricht is een omvangrijke installatie opgebouwd die het karakter heeft van een compound annex kinderboerderij. De helft van de ruimte is leeg afgezien van wat geel zand. In de verte schemert op video de stad Gaza als een bibberende oase. In de andere helft van de ruimte is een grote stal gebouwd, bestaand uit meerdere ruimten. In de weekeinden schuifelt er een ezel rond. Verder zijn er ratten en witte duiven. Op de ramen hangen enkele teksten ter toelichting.

Het geheel biedt een verontrustende blik op de dagelijkse werkelijkheid in Gaza, de beklemmende machtsverhoudingen, het excessieve geweld waarmee Israël de stad in zijn greep houdt. Schrikbarend voorbeeld zijn de manshoge gaten die in alle tussenmuren van het houten gebouw in Maastricht zijn geboord. Het is een verwijzing naar de gangen die het Israëlische leger met enorme apparaten door complete huizenblokken trok, op jacht naar Palestijnse strijders. Israël wilde een gevaarlijke stadsguerrilla in de nauwe straten van de stad voorkomen en koos voor een alternatieve methode door met grof geweld een gang te graven door de muren van de huizen in de oude stad.

De vreselijke 'mijngang' door de



De omvangrijke installatie heeft het karakter van een compound annex kinderboerderij. In de weekeinden schuifelt er een ezel rond.

### Akelig is de verzuchting van een inwoner van Gaza, over het leven in de kooi die deze stad geworden is

muren van de verblijfruimten van de dieren eindigt in Maastricht in een curieuze voliëre, waar witte duiven verblijven achter een macramé. In deze omgeving dient het weefsel als een zinnebeeld van vrede en harmonie, bij wijze van miniem accent van hoop, zoals de dierentuin die probeert te zijn voor de kinderen en hun ouders in Gaza.

Shoshan geeft aan dat er een verband is tussen de dierentuin en het zionisme. Beide zijn 19de-eeuwse uitvindingen. Beide een gevolg van de Verlichting. De domesticatie en ordening van dieren past in het beeld van opkomende wetenschappen, de behoefte aan classificatie en het 'tem-

men' van de wereld. Het zionisme is het product van de manier waarop de wereld bij deze orderingsdrang ineens een lappendeken van volkeren en staten werd. De zionisten wrieven steun voor hun claim voor een eigen staat, die na 1948 werd gesticht in Palestina: het begin van Israël. De gevolgen zijn bekend.

Er zitten allerlei verhalen vervlochten in de presentatie. Anekdotisch soms, cultuurkritisch, filosofisch, vaker politiek. Akelig is de kille inventarislijst van dieren die de aanval van Israël al dan niet hebben overleefd. Nog akeliger is de woord voor woord uitgeschreven verzuchting van een inwoner van Gaza, over het leven in de kooi die deze stad geworden is. Zonder enige hoop.

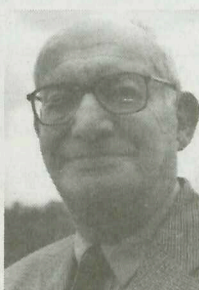
Shoshan vervangt de metafoor van de stad als gevangenis of concentratiekamp, zoals de meesten van ons Gaza gewend zijn te zien, in die van een dierentuin. Dat blijkt uiterst effectief. Je schudt deze metafoor niet zomaar van je af. Boven op de brute machtsrelatie vestigt zich het beeld

van een precaire balans van leven en dood, van beteugeling en rubricering, van kijken en bekeken worden, van afhankelijkheid en afstand die met een genadeloze precisie in stand wordt gehouden. Cruciaal is de voedselvoorziening. Zoals in de dierentuin is in Gaza geen hongersnood, geen totale uitbuiting. Het leven is aanvaardbaar, in ieder geval voor de zwijgende wereldgemeenschap. Het is zo acceptabel als het leven van de dieren in de dierentuin dat ook is, ondanks het ethische ongemak die dat bij sommigen ook geeft. Soorten overleven in de dierentuin, zeggen we vergoelijkend, als er in de wereld geen plek meer voor ze is.

Ik verlaat de tentoonstelling met in mijn hoofd het plaatje van de voedselvoorziening aan Gaza zoals Israël die toestaat. Te zien is een vrachtwagen voor de hoge beschermingsmuur om de stad. Er zit een luik in de muur waardoorheen het voedsel wordt aangereikt. Precies zoals bij een kooi.

**Domeniek Ruyters**

ADVERTENTIE



### BENT U DE NIEUWE MECENAS? START DAN UW EIGEN CULTUURFONDS.

Volg het voorbeeld van Hugo van Win (1920-2004), mecenas sinds 1996. Voor jonge glaskunstenaars en -projecten. Start ook een eigen Cultuurfonds op Naam. Of denk aan andere vormen van schenken of nalaten. Laat u informeren door het Prins Bernhard Cultuurfonds, de mecenaatexpert. **Ga naar [www.cultuurfondsjuistnu.nl](http://www.cultuurfondsjuistnu.nl)**



Prins Bernhard  Cultuurfonds

**JAZZ**  
\*\*\*\*\*

## BART WIRTZ

**Bart Wirtz Quintet Qbus, Leiden, 10/4**

Vanavond in Rotterdam (Lantaren/Venster) en morgen in Amsterdam (Bimhuis)

*Wirtz' composities zijn prachtig speel materiaal voor Amerikaanse sessiemonsters.*

'You'd better talk Dutch, man', grinnikt trompettist Jeremy Pelt. Een beetje onhandig vertelt de Nederlandse saxofonist Bart Wirtz over zijn vorig jaar uitgekomen cd *iDreamer*, opgenomen in New York met Amerikaanse muzikanten van flink formaat. Nog steeds lijkt hij wat te zweven in die droomwereld, helemaal nu hij de band voor een tour naar Nederland heeft weten te halen. Trots en nederigheid tekenen zijn houding.

Nergens voor nodig, de altsaxofonist is zelf geroutineerd in de Nederlandse jazz met rollen in fijne bands als het saxkwartet Artvark, het dansbare Monsieur Dubois (onlangs gestopt) en de popjazz van The Very Next. Op *iDreamer* blijkt zijn compositietalent. Gestoeld op Amerikaanse jazzstijlen als hardbop, bebop en souljazz pakken de *catchy* thema's en de compacte verpakte grooves. Wirtz heeft een toegankelijke klank, met groot bereik en een imposante elasticiteit.

Aan zo'n projectband kleven wel de nodige risico's. Je zit even met elkaar in de studio, hebt nog eens digitaal contact en vervolgens moet je tijdens een eerste tour klinken als volwaardige formatie. Met zo'n ongeoliede samenstelling van muzikanten riskeer je gezapige tafelen als het veilig repeteren van de cd-stukken. Maar daarvoor kom je niet naar de concertzaal.

Dat gebeurt ook niet tijdens de première in Leiden, de geboorteplaats van Wirtz. Zijn composities lenen zich voor vele interpretaties en vormen dus prachtig speel materiaal voor Amerikaanse sessiemonsters. Pelt (vervanger van de trompettist op de cd Nicholas Payton) pakt zijn soloruimte met overtuiging in zwoele intro's die geregeld uitmonden in spetterende nootopvolgingen van schel volume. Het indrukwekkendst is het basspel van Richie Goods die met zijn vingers dicht op de snaren zijn contrabas bespeelt als een basgitaar. Het zijn solo's van virtuoos geweld, zonder het irritante macho-element.

Ook de begeleiding is doorspekt van creativiteit en klasse, met de kleurrijke drummer Kendrick Scott als uitblinker. Op momenten dat het een beetje inkakt, vooral tijdens de mooie, maar soms wel erg zoete ballads, weet hij er een spannende draai aan te geven met een paukeffect of versnellend ritme.

Wirtz zelf blijft dus bescheiden, zijn solo's zijn keurig en hij laat horen over een groot palet te beschikken, maar vaak missen zijn momenten identiteit. Liever geeft hij ruimte aan zijn band. Behalve die waanzinnig goede laatste solo, tijdens de droogkomische compositie *Camels*. Wat klinkt die ranzig en als een overrijpe mango zo sappig. **Tim Sprangers**